

ANGLICKÝ REALISMUS

Charles DICKENS (1812 - 1870)

- z rodiny státního úředníka, byli chudí => zadlužení => otec do vězení => od dvanácti let Dickens pracuje v továrně, aby uživil rodinu, pracuje v nezdravém, špatném prostředí
- vzdělával se sám
- v 15ti letech se stává písařem u soudu, po 6 letech začíná psát pro londýnské noviny (aktuální komentáře)
- ve 24 letech dostává nabídku k napsání románu => napíše ho, stává se slavným a uznávaným spisovatelem
- píše a cestuje po Evropě, do Anglie posílá fejetony a reportáže z cest
- díla: „Kronika Pickwickova klubu“ - vychází nejdříve v novinách, poté knižně
- použil humor
- další díla autobiografická: „Oliver Twist“, „David Copperfield“, „Nadějně vyhlídky“ - jsou autobiografické, protože hlavními hrdiny jsou malé děti, buď sirotci nebo se musí žít sami + náhodným řízením osudu jim kdosi pomůže

RUSKÝ REALISMUS

Nikolaj Vasiljevič GOGOL (1809 - 1852)

- díla: „Revizor“ - 1. ruská satirická komedie se sociálním námětem => přelomové drama
- velice kritické
- policejní úředník se dozví, že k nim má přijet revizor x mají nepořádek => snaží se ho odhalit a podplácet. Přijede cizinec => podplácí ho x není to revizor. Nakonec přijede ten pravý revizor.
- „Mrtvé duše“ - psychologický román, kritizuje ruské samoděržaví, přetvářku, nepořádek
- hlavní hrdina Čičikov - objíždí ruský venkov - skupuje jména mrtvých nevolníků => dostává od státu dotace => vydává se za bohatého statkáře
- je pozván na bal x setká se se statkáři, od kterých koupil jména mrtvých nevolníků => totálně zesměšněn, odhalen

Lev Nikolajevič TOLSTOJ (1828 - 1910)

- díla: „Vojna a mír“ - historický epos, líčí období Napoleonských válek (1805 - 1820)
- líčí osudy tří hlavních hrdinů z ruské šlechty
- Andrej Bolkonský - důstojník, příslušník nejvyšší ruské šlechty
- Pier Bezuchov - nižší šlechta, úředník v Moskvě, přítel s Andrejem x protikladní
- Nataša Roztovová - oba se do ní zamilují - zvítězí Andrej x padne v bitvě => Nataša přijímá ochranu Piera Bezuchova
- knížka vlastenecká x až příliš (spíše jako romantická), patetický styl
- všímá si všech vojáků jako hrdinů, vlastenců, vyskytují se historické postavy
- „Anna Kareninová“ - šlechtice, donucena provdat se za bohatšího staršího šlechtice x nemiluje ho. Zamiluje se do jiného hraběte Vronského + pozoruje, že každý ze šlechtických vrstev má milence nebo milenkou a každý to ví a nechává to tak být x nechce být taková => rozhodne se, že bude žít s Vronským x vztah zkrachuje => zůstává sama x nevrátí se k manželovi, je příliš pyšná => skočí pod vlak

Fjodor Michajlovič DOSTOJEVSKIJ (1821 - 1881)

- snažil se o svržení carismu 1848 x spiknutí prozrazeno => do vězení, měl být popraven x milost, na 10 let na Sibiř
- díla: „Zápisky z mrtvého domu“ - popisuje věznění před popravou
- popis poměrů v ruském vězeňství, špatná strava, hygiena, osudy spoluvězňů, ...
- „Zločin a trest“ - rozsáhlý román, nejlepší z ruských psychologických románů

- o chudém studentu Raskolnikovi, který pro peníze zabije lichvářku i její sestru - chce pomoci lidem x velké výčitky svědomí. Seznamuje se se Soňou, která musí dělat prostitutku, aby uživila rodinu. Snaží se ho přesvědčit, aby se udal => on se přizná, je odsouzen k vyhnanství na Sibiři, Soňa odchází s ním
- Raskolnikov se snaží říct, že když zabije pro lid, není to zločin
- převládají myšlenky, vnitřní monology hlavního hrdiny, popisy

POLSKÝ REALISMUS

Henry SIENKIEWICZ (1846 - 1916)

- píše historické romány na náměty z polských dějin, protože chce, aby se Polsko dalo dohromady => vlastenecké
- dílo: románová trilogie - cyklus tří románů z 2. pol. 17. st.
- „Ohněm a mečem“ - útoky ukrajinských kozáků
- „Potopa“ - Poláci x Švédí
- všechny romány psány stejným způsobem - milostný konflikt odvíjející se za historických událostí

NORSKÝ REALISMUS

Henrik IBSEN (1828 - 1906)

- díla: „Peer Gynt“ - život mladíka, vychovávaného matkou. Vyhýbá se veškerým pracím, když je opilý, unese cizí nevěstu do hor x usne => obrovská ostuda => odchází do hor, potká tam trolly (skřítky), zamiluje se do dcery trolů x když si ji má vzít, utíká pryč (měl by povinnosti), když se vrátí, najde umírající matku
- ironie osudu jednoho člověka
- na pomezí mezi pohádkovou a satirickou hrou, psána pravidelným veršem, zvukomalebné
- vše namířené proti soudobému měšťákovi
- „Nora“ - společenskokritická hra - nucená závislost ženy na muži

REALISMUS V USA

Mark TWAIN (1835 - 1910)

- povídky proti otroctví a kolonialismu
- díla: „Dobrodružství Toma Sawyera“, „Dobrodružství Huckleberryho Finna“
- psáno očima dítěte, nejsou kritické
- psáno obyčejným jazykem, používání nářečí a slangu, psáno s humorem a nadsázkou
- literatura pro děti a mládež: „Princ a chud'as“ - princ je s chud'asem podobný, nelíbí se mu postavení => přehazují si role x zjišťují, že to není ono => vrací se do svých původních rolí

Počátky českého realismu

Božena Němcová

[4.2.1820-21.1.1862]

Původ této spisovatelky, jedné z výrazných autorek české obrozenecké éry, jejíž rodné jméno je Barbora Panklová, je zahalen tajemstvím. Narodila se ve Vídni, vyrůstala v rodině Panklových v Ratibořicích u České Skalice. Výrazně jí ovlivnila rodinná výchova babičky Magdalény Novotné - prosté venkovské ženy. Jako sedmnáctiletá byla provdána za finančního úředníka Josefa Němce, který byl často služebně překládán. Spolu s ním a čtyřmi

děti pobývala v Josefově, v Litomyšli, v Polné, Domažlicích, v Uherských Ďarmotech a v Praze.

Díky osobnímu půvabu, přirozenému talentu a společenské angažovanosti se stýkala s mnoha představiteli české kultury. Přispívala do řady časopisů básněmi, povídkami, cestopisnými črtami, pohádkami a hádankami. Lidová vyprávění jí inspirovala k sedmi svazkům Národních báchorek a pověstí a deseti svazkům Slovenských pohádek a pověstí, které jsou vesměs působivou beletrizací pohádkových námětů. Je autorkou cestopisných a národopisných črtů (Obrázky z okolí Domažlického), realistických povídek z venkovského prostředí (Divá Bára, Pohorská vesnice, Karla, Pan učitel, V Zámku a v podzámčí) a vrcholné románové kronikářské povídky Babička.

Zamřela v poměrně mladém věku nedožitých 42 let v Praze.

Karel Havlíček Borovský

Překladatel a politik. Zakladatel moderní české žurnalistiky, vydavatel 'Národních novin' (1848-50) a 'Slovana' (1850-51). Narodil se v Borové. Vystudoval filosofii na univerzitě v Praze (1840), poté vstoupil do pražského arcibiskupského semináře, z něhož byl ale v roce 1841 vyloučen. V letech 1843-44 působil jako vychovatel v rodině moskevského šlechtice, kde studoval ruskou literaturu (přeložil Gogolovo dílo). V roce 1846 převzal redakci 'Pražských novin', ve kterých napadal neplodné a sebeuspokojující vlastenčení a publikoval stati o nereálnosti všeslovanské myšlenky. Ve svých ostrých satirách usiloval o oproštění skutečnosti od dogmat, mýtů a iluzí. Za svou novinářskou činnost (napadal absolutismus a světskou i církevní reakci) byl v letech 1851-55 vězněn v tyrolském Brixenu a krátce po propuštění v Praze zemřel na souchotiny. Božena Němcová mu pak na protest položila před zrak police při pohřbu na Olšanech na rakev trnovou korunu. Havlíček Borovský je považován za zakladatele moderní české žurnalistiky!

Dílo: Král Lávra, Křest sv. Vladimíra, Tyrolské elegie, Obrazy z Rus ad.

MÍSTO GENERACE MÁJOVCŮ V ČESKÉ LITERATUŘE

(60. - 70. léta 19. stol.)

- těsně po pádu Bachova absolutismu, kdy František Josef I. byl donucen vydat novou ústavu => politické a

kulturní uvolnění =>

=> 1) Rozvoj politiky - rozdělení národní strany na mladočeskou a staročeskou

2) Rozvoj ekonomiky - české měšťanstvo více podniká => zvýšení spolkové činnosti

- Sokol (sportovní spolky), Hlahol (pěvecké spolky), Umělecká beseda (spolek umělců)

3) Rozvoj kultury - rozvoj divadelnictví: 1869 položen základní kámen Národního divadla

4) Rozvoj literatury - vstupuje nová mladá generace =>

Májovci

- 1858 Almanach „Máj“ - díla prozaiků a básníků

- patří mezi ně prozaici a básníci

- Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Karolína Světlá, Jakub Arbes, Gustav Pfeiffer

- z Máje Karla Hynka Máchy => společným znakem je vzpoura proti společnosti => požadují nápravu, chtějí pravdu

- nemá smysl dívat se do minulosti, odmítají vlastenčení, chtějí pravdu a svobodu slova a svobodu pro autory - aby mohli psát co chtějí a jak chtějí

- zabývají se soudobou realitou => předchůdci českého realismu
- sociální problémy, bída, postavení ženy ve společnosti
- typizace postav
- žánr: próza, žánrová povídka, román, fejetony (Neruda), poezie - lyrická, drama (x neuchytilo se)

Jan NERUDA (1834 - 1891)

- pocházel z Malé Strany z nepříliš zámožné rodiny, studoval gymnázium (spolužák Hálek), poté práva a filosofii x z ekonomických důvodů nedokončil => živil se jako úředník, učitel a od 1858 jako novinář

- noviny: „Národní listy“ - noviny strany Mladočechů
- píše tam fejetony a komentáře => cestuje - Francie, Německo, Balkán, Egypt
- neoblíbený autor - snaží se na věci dívat realisticky => je kritizován
- samotářský člověk - věnuje se plně své práci => považován za podivína
- milostné vztahy skončily krachem => do smrti sám
- věnuje se próze, poezii, dramatu a novinařině
- díla:

a) poezie: „Hřbitovní kvítí“ - 1858, reaguje na bachovský absolutismus

- vyjádření pesimistických nálad z Bachovského absolutismu, věří v nápravu poměrů
- personifikace, básnické přívlastky, vyjadřuje se obrazně, poeticky, metafory, metonymie, epiteta, přirovnání

- rým: pravidelný, střídavý, planý, používá symboliku, ovlivněn Německým romantismem

- tvrdá kritika za toto dílo - nebylo ani optimistické, ani realistické => dalších deset let básně, které nezveřejňuje, věnuje se publicistice

- „Kniha veršů“ - 1868 - z básniček, které napsal v mezičase udělal výběr, seřadil ho do 3 knih

- „Kniha veršů výpravných“ - o stáří, chudobě a bídě - sociální náměty

- básně: „Před fortanou milosrdných“ - o umírání

- posouvá vývoj balady dál - vychází z Erbenovy balady x zlem je systém, společnost a bída

- „Kniha veršů lyrických a smíšených“ - intimní poezie, vyjadřuje vztah k otci, matce a lásce Anně

- otcí vyjadřuje povinnou autoritu, matce lásku a obdiv, Anně vyjadřuje lásku = milostná poezie

- „Kniha veršů časových a příležitostných“ - nejstručnější část

- vlastenecké a politické básně x optimistické

- kritika na knihy veršů rozdílná - starší ho chválí x mladí na něj útočí => dalších deset let nespokojen s chápáním jeho literárního díla a s tím, jak se na něho lidé dívají x se sílící germanizací se kritiky zmenšují => věnuje se opět 10 let pouze publicistice

- „Písně kosmické“ - 1878, astronomické objevy, okouzlení z hvězd

- inspiruje se v lidových popěvcích, přirovnává hvězdy a měsíc k rodině, vidí v tom harmonii
- psáno optimisticky

- „A člověk mluví“ - nové vědecké objevy => popisuje je, na vesmír kolem sebe se dívá materialisticky

- věří, že stejně tak, jako se vyvíjí technika se vyvine i společnost

- pravidelné metrum, rytmus, zvukomalebné, ironické srovnání člověka a Země

- „Balady a romance“ - 1883

- inspiruje se z českých legend a mýtů, zpracovává je formou básní + aktualizuje je

- „Balada česká“ - vychází z legendy o Palečkovi (rádce Jiříka z Poděbrad)

- aktualizace na politické poměry + je to spíše romance

- náměty historické, vždy aktualizace na sociální nebo politické poměry, úvahové básně o charakteru českého národa
- „Balada horská“
- „Prosté motivy“ - 1883, básnická zpověď
- alegorie 4 ročních období - rekapitulace lidského života ve 4 ročních obdobích
- jaro - dětství, léto - mládí, podzim - zralý věk, zima - stáří => alegorie na vývoj biologického stárnutí
- „Zpěvy páteční“ - 1890 x vyšla až po jeho smrti 1896 díky přátelům, kteří ji vydali
- patrný strach ze smrti + narážky politické a náboženské, je patetický
- je smířený se světem, s životem
- celý svůj život zasvětil národu a rekapituluje, co se stalo, loučí se s národem a doufá, že národ bude lepší po jeho smrti
- epigramy - psal je pro Národní listy, soudobý komentář, nečekané vyústění, satiry, po vzoru Borovského
- komentuje panovníka, strefuje se do starších čtenářů, maloměšťáků
- nevyšly samostatně, později přidány k jeho knihám
- b) Prózy - povídky - příležitostně pro noviny, později vydány
- „Arabesky“ - z pražského prostředí, snaha ukázat typického Pražáka, střední a nižší vrstvy
- nespisovná čeština, důkazem koloritu té doby
- „Trhani“ - román, črta - prozaické literární dílo na sociální poměry, námětem prostředí dělníků
- slang z prostředí železnic, forma dokumentu, spisovná archaická čeština, dobová čeština, slang
- „Malostranské povídky“ - 13 povídek, tvoří je 1. a poslední povídka, kde je popisován vztah k Malé Straně, na začátku popisované prostředí, poté osoby
- na začátku idylické popisy, potom přichází na to, že je to úplně jedno
- a) popis maloměšťáků na Malé Straně
- „Přivedla žebráka na mizinu“ - popisována závislost
- „Jak si pan Vozel dokouřil pěnovku“ - konzervatismus
- „Dobré srdce paní Rusky“ - pokrytectví
- „Pan Ryšárek a pan Schlager“ - samota, odloučení
- „Doktor Kazisvět“ - odloučení od světa
- „Hastrman“, „Psáno o letošních dušičkách“
- objektivní, skutečné odhalování vztahů na Malé Straně
- b) subjektivní: „U tří lilí“ - neúcta k rodičům
- „Svatováclavská mše“ - vzpomínky z jeho dětství
- kompozice: věnuje třetinu povídky na popis prostředí, až potom rychle popíše zápletku, vyvrcholení je na konci - nečekané
- na začátku dokonalý popis Malé Strany, uchyluje se ke slovům z obecné češtiny
- c) žurnalistika - autorem nového literárního žánru - fejetony
- a) fejetony - na běžné denní události - o maloměšťácích
- cestopisné - všímá si životního stylu u nás a v jiných zemích, které navštívil
- „Žerty hravé i dravé“, „Studie krátké a kratší“, „Obrazy z ciziny“, „Menší cesty“
- b) kritika
- a) literární - kritické monogramie - rozebírá literární formu Májovců - obhájí jejich formu a program, zastává se Mayera a Šolce
- b) divadelní - kriticky hodnotí české divadlo - propaguje Shakespearovy hry, Ibsena, obhájí Smetanovy opery a jeho hudbu
- c) na výtvarné umění - pozitivně obhájí Mánesa, Aleše, Myslbeka - obhájí na nich lidovost

Vítězslav HÁLEK (1853 - 1874)

- protipól Nerudy => uznávaný čtenáři i kritikou
- věnuje se próze, poezii, dramatu i novinářině => jako Neruda
- díla:
 - a) poezie:
 - „Večerní písně“ - 1859, vlastenecké, líčí úlohu básníka a poezie pro národ, narážky na kritiku Nerudy
 - „V přírodě“ - 1874, sbírka lyrické poezie, inspirován rodným Mělnickem
 - příroda vzorem pro lidi a společnost, snaží se přírodu popisovat barvitě => 1. pokusy o impresionistické vylíčení
 - „Pohádky z naší vesnice“ - např. „Jíra“
 - námětem jsou sociální problémy - nepochopení mezi chudými a bohatými, neschopnost si pomáhat, bída => snaha neidealizovat venkov
 - rozpor mezi průběhem a koncem básně
 - b) próza - povídky z venkovského prostředí - námětem majetkové poměry nebo generační spor => rodiče nutí své děti, aby si vzaly někoho bohatého, koho nemilují => děti se podřídí, ale už s rodiči nemají tak dobrý vztah => odplácejí se jim ve stáří
 - „Na Vejvinku“, Muzikantská Liduška“,
 - c) publicistika - píše fejetony a kritiky

Karolína SVĚTLÁ (1830 - 1899)

- život zdrojem pro díla - otec prudás, dívky drženy v izolaci, byly vychovávány doma => snaha od reálného života utíkat fantazií
- soukromý učitel ČJ - Petr Mužák ji přivedl k vlastenectví, podnítil ji ze psaní, stal se jejím manželem x po smrti dcery se rozešly, odešla do vesnice Světlá => žije na venkově, pod vlivem Boženy Němcové píše, navazuje vztah s Janem Nerudou x rozchází se s ním
- myšlenka zrovnoprávnění žen
- díla:
 - a) měšťánská próza - z pražského prostředí s autobiografickým podtextem
 - námětem vlastenectví v pražských rodinách nebo zrovnoprávnění žen
 - „Černý Petříček“, „První Češka“, „Na úsvitě“
 - ženy se za každou cenu chtějí postavit na vlastní nohy i ekonomicky x zaměstnání náročné => předčasně umírají
 - b) venkovská próza - zasazeno do Podještědí
 - prvky realismu, hlavními hrdiny ženy, které jsou popisovány jako rovnoprávné osoby, základním námětem morální vztahy mezi mužem a ženou, počátky realismu
 - pohled na morální aspekt ženy - ženy pevnější, důležitější
 - „Frantina“ - zastává filosofii, že ženy se mohou o svém osudu rozhodovat samy, že jsou zodpovědnější, morálnější

Jakub ARBES (1840 - 1914)

- psal sociální romány
- romaneta: český literární útvar, základem české sci-fi
- prozaický žánr, rozsáhlejší povídky, psány na témata dobrodružná
- lidé někdy přemýšlejí, jestli to je, nebo není pravda
- „Dábel na skřipci“, „Newtonův mozek“
- obsahuje tajemství, které je pseudovědecky odhalováno, nakonec zjistí, že podstata tajemství je nějaká věc, která ani tajemství není

LITERÁRNÍ PROGRAM RUCHOVců A LUMÍROVCů

- rozvíjí se politika českého měšťanstva => rozdělení národní strany na Mladočeskou a Staročeskou - 1874

=> zvýšení aktivity měšťanstva => období aktivní české měšťanské politiky

- 1870 přichází české měšťanstvo s návrhem **Fundamentálních článků** - návrh na autonomii Českých zemí => => vlastní vládu, parlament + určitou samostatnost x nepřijaty => 1872 volby do zemských sněmů => snaha získat co nejvíce míst, aby měli zastoupení x Němci více peněz => vítězí Němci => Češi do pasivní opozice => od 1872 nechodí na jednání žádných sněmů - do 1878 => vrací se do všech sněmů => aktivní politika - „podlézají Rakušanům“

- vzniká Česká sociální demokracie a Národně socialistická strana

- české měšťanstvo se zapojuje do kultury

- rozvoj spolkové činnosti, rozvoj nakladatelství - Otovo nakladatelství

- rozvoj divadla - otevřeno 1881 Národní divadlo x vyhořelo => 1883 znovu otevřeno

- dvě literární skupiny:

a) Ruchovci - podle almanachu Ruch, který vydávají (1878), hlavní činnost v 70. letech 19. století

- Národní škola - navazuje na národní obrození, nechává se jím inspirovat, ignorují Májovce

- vlastenecké náměty, historické náměty z Českých a Slovenských dějin, čerpají z venkova - sociální charakter, nebo se zabývají vztahy Čechů a Němců

- nejednotná, volná literární skupina

- Svatopluk Čech, Eliška Krásnohorská, Josef Václav Sládek (x jenom určitou dobu) + autoři, kteří píšou historickou beletrii - Václav Beneš Střebízský, Alois Jirásek

- píšou většinou pouze vlastenecké básně a básně na sociální náměty, píšou patetickou politickou poezii

b) Lumírovci - přispívají do časopisu Lumír (od 1873), od konce 70. let je vede Josef Václav Sládek

- kosmopolitní škola - navazuje na ní další literatura (moderní umělecké směry)

- vychází z Májovců - snaha o kontakt české literatury s jinými národy

- překládají z němčiny, francouzštiny, angličtiny + přebírají nové literární žánry a formy z evropských literatur

- mají jednotný program => chtějí uměleckou svobodu - psát o čem chtějí a jak chtějí

- chtějí českou, nepolitickou poezii => milostná a úvahová poezie

- snaha vyjadřovat se obrazně, vzletně, předznamenávají moderní umělecké směry

- Jaroslav Vrchlický, Josef Václav Sládek, Julius Zeyer

- píší poezii i prózu, dramata vysokého stylu, překlady

Svatopluk ČECH (1846 - 1908) - Ruchovec

- (Čech: Dostí nás)

- vlastenecký člověk, samotář, plachý člověk - odmítal veřejné pocty

- díla:

1) **lyrická poezie:** vlastenecké básně se sociálními náměty, historické náměty => navazují na Národní obrození

- popisuje vztah Čechů a Němců, snaha burcovat český národ k zvýšení zájmu o politiku, karikuje chování staročechů

- krátké básně s pravidelným rýmem, rychlé metrum, snadno zapamatovatelné

- „Nové písně“, „Jitřní písně“, „Písně otroka“

2) **epická poezie:**

a) **Historické** - „Adamité“, „Husita na Baltu“, „Žižka“ - čerpají z období husitství, dává husity za vzor politikům

b) *Alegorické* - „Evropa“ - název lodi, ukazuje, jak jsou komudardi vyhnáni do Ameriky. Rozdělí se na dva proudy => hádají se, jestli doplují do Ameriky, nebo se vzbouří => radikální komudardi vyhodí loď do povětří

- přílišná nesvolnost může vést k likvidaci Evropy

- „Slávie“ - výletní loď - dostane se do bouřky + vzbouří se posádka => Slované musí dovést loď do přístavu x hádají se, kdo bude velet => naposled vyhrává Rus => díky společné jednotě se zachrání a doplují do přístavu

- o nejednotnosti Slovanů

c) *Satira* - „Hanuman“ - opice, která žila v cirkuse - chodila oblečená, parodovala lidi - loď s cirkusem ztroskotá x opice se zachrání => do pralesa, zakládá své království, které je parodií na skutečné fungování států => mezilidské vztahy

- politické satiry

3) *Próza*: „Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do 15. století“ - satira na českého maloměšťáka

- konfrontace morálky oproti husitům (statečnost, zodpovědnost)

- „Pravý výlet pana Broučka do Měsíce“

Josef Václav SLÁDEK (1845 - 1912) - ruchovec i lumírovec

- vyrůstal na venkově => přírodní tematika

- studoval gymnázium, poté přírodní vědy, literaturu a jazyky, během studia přispíval do Ruchu

- na studentské akci proti Rakousku => předvolán k soudu => utíká do Ameriky (1868 -

1870), je tam učitelem v Česko - Amerických rodinách, cestuje, píše fejetony - posílá je domů

- po návratu si uvědomuje přízemnost Ruchovců => od 1874 k Lumírovům, od 1877 šéfredaktorem Lumíra

- hledá kompromis mezi Ruchovci a Lumírovci, drží Lumírovce pohromadě

- díla:

1) *Venkovská poezie*: vzpomínkové básně - náměty z dětství, sociální náměty

- „Selské písně a české znělky“ - námětem venkov - idylizace českého venkova => utíká k venkovskému tématu, venkov je symbolem lepšího charakteru

- sedlák symbolem spravedlnosti, čestnosti a pracovitosti

- úvahové básně - srovnává venkov a město, uvažuje nad majetkovými problémy na venkově

- vychází z lidové slovesnosti

2) *Poezie pro děti*: zakladatel moderní české poezie pro děti, původně psáno pro vlastní děti

- „Zvony a zvonky“, „Skřivánčí písně“, „Zlatý máj“ - jednoduché vyjadřování - snaha dětem vysvětlit svět kolem nás, vychází z ústní lidové slovesnosti

3) *Překlady*: překládá z angličtiny - Poe, Byron, Shalley

- přeložil 33 Shakespearových her - perfektně přeloženo, recitovat „Romeo a Julie“

Julius ZEYER (1841 - 1901) - Lumírovec

- novoromantik pro svůj pohled na hrdiny - končí špatně + mysticismus + tajemství

- v 90. letech spory s Vrchlickým - kritizuje Vrchlického, že jeho díla jsou nepůvodní, že kopíruje světové autory => Lumírovci málem zaniklí x díky Sládkovi se vše udobřilo => po sporu otrávený => na venkov, je tam až do své smrti

- díla: Lumírovec x novoromantik

1) *poezie*: inspirována českou a evropskou historií

- „Vyšehrad“ - cyklus 5 rozsáhlých epických básní na staré české legendy

- ukazuje období vzniku českého národa

- na hrdinech vyzdvihuje morální chování, dává je za vzor + důraz na obyčejné lidi (dělají dějiny)

- pětistopý jamb (náročné metrum => přehazuje pořadí slov, vyjadřuje se květnatě)

- „Karolínská epejeja“ - čtyřdílný cyklus

- z francouzských dějin - o Karlu Velikém a jeho rytířích - rytíři vzorem ctnostní

- přebásněná píseň o Rolandovi

2) **próza:** a) historická: náměty ze středověku - z francouzských dějin, personifikace rytířství a ctností

- „Tři legendy o krucifixu“ - egyptské, indické, ruské legendy, mísí je

- o chudšasovi, ze kterého si všichni dělali legraci x on hodný, narozdíl od duchovních si Bůh vybral zrovna jeho

b) biografická: hrdinové mají stejné pocity osamocení jako autor

- „Ondřej Černyšev“ - román odehrávající se v Rusku

- romantický příběh o venkovském šlechtici, který přichází na carský dvůr, kde se nejedná fér

- nachází přítelkyni - budoucí carevnu, snaží se jí pomáhat x neuvědomuje si, že pomáhá upevňování absolutismu

- „Jan Maria Plojhar“ - román z českého prostředí

- hlavní hrdina se zklamal v přátelích a ve společnosti => chce ukázat, jaký je => hrdinský čin x neuznán => odchází do ciziny, hledá štěstí a pochopení => láska x oba umírají

3) **hry:** „Radúz a Mahulena“ - pohádková hra ze Slovenska, zhudebněna Sukem

Jaroslav Vrchlický (1853-1912) lumírovec

Český básník, dramatik, překladatel, literární a divadelní kritik, hlavní představitel lumírovské poezie. Po gymnáziu (1872) a tříletém studiu filosofie a historie na filosofické fakultě odjel na rok do severní Itálie. V roce 1893 byl jmenován profesorem srovnávacích dějin literárních na české univerzitě. Základem jeho básnické tvorby, plné smyslovosti, bohaté obraznosti a vnitřního neklidu, je víra v uskutečnitelnost lidských ideálů a naplnění základních hodnot života. Tématicky i formálně pomohl vyrovnat českou poezii s evropskou. Rozsáhlou překladatelskou činností z mnoha jazyků (zejména z italštiny a francouzštiny, ale i angličtiny, němčiny a dalších) přispěl k poznání světové literatury v českém prostředí. Své překlady navíc doprovázel literárními studii a eseji. Byl otcem Evy Vrchlické. Zemřel v Domažlicích.

1) **poezie** na 4000 veršů

- intimní lyrika (Eklogy a písně, Dojmy a rozmary)

- pozdní lyrika (Okna v bouři – b. Za trochu lásky šel bych světa kraj), psáno v krizi, jednak v tuto dobu (90. léta) probíhal spor s Ruchovci a jednak procházel manželskou krizí.

Za trochu lásky (Okna v bouři)

Za trochu lásky šel bych světa kraj,
šel s hlavou odkrytou a šel bych bosý,
šel v ledu, ale v duši věčný máj,
šel vichřicí, však slyšel zpívat kosy,
šel pouští a měl v srdci perly rosy,

za trochu lásky šel bych světa kraj,
jak ten, co stojí u dveří a prosí.

2) próza

cyklus *Zlomky epopeje* (inspirováno Hugovou Legendou věků)

Selské balady – jedná se o sociální baladu na téma skutečných událostí. z přelomu 17. a 18. stol. (hrabě Breda). Zachycují lidovou bouři. Vrchlický zachycuje především mezní okamžiky. Idea tohoto díla spočívá v myšlence, že člověk nikdy nesmí vzdát svůj boj. Člověk musí stát za svými názory. Ze sbírky vyplývá, že každé zlo musí být potrestáno. Chce vzbudit národ k boji za svá práva.

3) drama

Noc na Karlštejně – komedie z českého prostředí, postava Karla IV. Vrchlický zde použil informaci, že Karel IV. stavěl Karlštejn jako hrad, kam nesměly ženy. Tato informace mezi lidmi zdomácněla, ale není pravdivá. Dílo bylo zfilmováno.

Hippodamie – trilogie, zhudebnil ji Zdeněk Fibich

Aktivně se věnoval také literární kritice a překladatelské činnosti.